Isaac Asimov

O POTRIVIRE PERFECTA

(din volumul Vântul schimbării, — The Winds of Change, 1988)

Jan Bradstone rătăcea trist printr-un nou oraş, când a fost oprit de un grup de oameni ce se îngrămădeau în faţa uşii deschise a unui supermagazin. Primul său gând a fost să se întoarcă şi să fugă, dar nu a reuşit să-l ducă până la capăt. Fără să vrea, fascinaţia groazei l-a atras, făcându-l să se apropie de mulţime.

Pesemne că, pe faţa lui, curiozitatea îi întipărise un mare semn de întrebare, fiindcă un individ de pe margine i-a explicat politicos ce se întâmpla.

— Şah trei-D. E un joc trăsnet!

Bradstone ştia cum mergeau lucrurile. De obicei, erau cinci-şase persoane care se sfătuiau la fiecare mutare, în strădania lor de a bate calculatorul. Existau, însă, toate şansele să piardă. Şase zerouri adunate dau tot zero. Privirea sa a prins strălucirea insuportabilă a ecranului şi ochii i s-au închis în faţa ei. S-a întors plin de amărăciune, şi abia atunci a observat o structură improvizată, alcătuită din opt table de şah puse în echilibru una peste alta, pe picioare de lemn.

Table de şah obişnuite. Piese de şah din plastic.

— Ia te uită! a exclamat el surprins.

— Nu avem cum să ajungem până acolo! s-a justificat tânărul de la tabla multiplă. Am construit asta ca să-i putem urmări. Uşor, să n-o dărâmi!

— Asta e poziţia de acum? a întrebat Bradstone.

— Exact. Tipii se ceartă de zece minute în legătură cu viitoarea mutare.

Bradstone s-a uitat cu patimă la poziţie.

— Dacă mutaţi tura de la beta-B-6 la delta-B-6, căpătaţi avantaj, a sugerat el, fermecat de ceea ce vedea.

Tânărul a privit cu atenţie tablele de şah.

— Eşti sigur?

— Bineînţeles că sunt sigur. Indiferent ce-ar face calculatorul, până la urmă tot o să piardă o mutare ca să-şi apere regina.

Din nou studiu. Apoi, tânărul a strigat în direcţia mulţimii:

— Hei, voi de-acolo! Un tip zice c-ar fi bine să săltaţi tura două nivele.

Dinspre grupul din mijloc s-a auzit un oftat colectiv, iar o voce a ripostat:

— M-am gândit şi eu la asta.

Alta:

— M-am prins. Există posibilitatea ca regina să devină vulnerabilă. Nu văzusem asta.

Cel ce vorbise ultimul s-a întors apoi spre locul de unde venise sugestia.

— Hei, tu! tipul care a făcut propunerea! Nu ne faci onoarea să tastezi tu mutarea?

Bradstone s-a dat înapoi câţiva paşi, cu faţa schimonosită de groază.

— Nu... Nu... Nu joc.

Fără să mai dea nici o explicaţie, s-a răsucit pe călcâie şi s-a grăbit să se îndepărteze.

***

Îi era foame. În mod periodic, îi era foame.

Din când în când, dădea peste tarabe cu fructe aparţinând micilor comercianţi care găsiseră vreun spaţiu neglijabil în interstiţiile unei economii total computerizate. Dacă era atent, putea să se retragă din preajma lor cu vreun măr sau cu vreo portocală.

Era o situaţie înfricoşătoare. Exista oricând riscul de a fi prins, iar în acest caz ar fi fost pus să plătească. Avea bani, desigur — fuseseră foarte drăguţi cu el — dar cum ar fi putut să-i satisfacă pe cei păgubiţi?

Şi totuşi, în fiecare zi, în diverse ocazii, trebuia să se confrunte cu transferuri de fonduri, să-şi folosească de nenumărate ori cartea de credit. Asta însemna, însă, o nesfârşită umilire.

Într-un târziu, s-a trezit că ajunsese în faţa unui restaurant.

N-ar fi fost exclus ca mirosul mâncării să fi fost acela care să-i fi amintit că îi era foame.

S-a uitat cu precauţie pe geam. Înăuntru se aflau câteva persoane care mâncau. Prea multe. Chiar şi una sau două ar fi fost îndeajuns pentru a-i provoca palpitaţii. Nu dorea să devină centrul atenţiei pentru o mulţime de ochi ce urmau să-l fixeze plini de milă.

S-a întors, cu stomacul chiorăindu-i de foame, şi a observat că nu era singurul care spiona prin geam. Un băiat făcea acelaşi lucru, un puşti de vreo zece ani, dar acesta nu arăta cine ştie ce înfometat.

— Salut, tinere! l-a interpelat Bradstone, încercând să adopte un ton degajat. Ţi-e foame?

Puştiul l-a privit cu suspiciune şi s-a dat încet înapoi.

— Nu.

Bradstone n-a schiţat nici o mişcare care să indice că ar fi intenţionat să se apropie de el. Dacă ar fi făcut-o, fără îndoială că băiatul ar fi rupt-o la fugă.

— Pun pariu că eşti destul de mare ca să faci singur comanda. Poţi să ceri un hamburger sau orice altceva, sunt sigur de asta, l-a momit Bradstone;

În cele din urmă, mândria a învins neîncrederea.

— Bineînţeles! exclamă puştiul. Oricând!

— Dar nu ai o carte de credit personală, nu-i aşa? Prin urmare, nu poţi să completezi comanda. Am sau nu dreptate?

Băiatul se uita lung la el cu nişte ochi căprui, mari, în care încă se mai citea o umbră de neîncredere. Era curat îmbrăcat şi avea un aer inteligent.

— Am să-ţi spun acum ce-o să facem, şi-a continuat Bradstone munca de lămurire. Eu am o carte de credit — sunt dispus să ţi-o împrumut ca s-o foloseşti pentru comandă. Ia-ţi un hamburger sau altceva, ce vrei tu. În plus, poţi să-mi iei şi mie ceva. O costiţă de vacă de-aia bună şi o porţie de cartofi prăjiţi şi nişte suc de fructe şi nişte cafea. Mai cere şi două bucăţi de plăcintă cu mere, dintre care una va fi a ta.

— Trebuie să mă duc acasă să mănânc! a protestat băiatul.

— Ce rost are? Cu ocazia asta, îl ajuţi pe taică-tău să economisească nişte credite… Sunt sigur că tipii de-aici te cunosc.

— Am mâncat în restaurantul ăsta cu ai mei de mai multe ori.

— Vezi că am dreptate? Mai mănâncă o dată. Numai că, de data asta, tu vei folosi cartea de credit. Tu vei alege — exact ca un om mare. Haide, intră tu primul!

Din cauza încordării, Bradstone simţea cum stomacul i se zvârcoleşte. Ceea ce făcea acum avea sens pentru el şi nu-i cauza copilului nici un rău. Oricine altcineva însă, care l-ar fi urmărit, ar fi putut să tragă nişte concluzii oribile şi total greşite.

Ar fi putut să se explice dacă i s-ar fi dat o şansă, dar ar fi fost extrem de umilitor ca toată lumea să-şi dea seama că se văzuse nevoit să manipuleze un copil pentru a-l determina să facă un lucru pe care el însuşi nu putea să-l facă!

Puştiul a ezitat o clipă, apoi a intrat în restaurant şi Bradstone l-a urmat, păstrând o distanţă prudentă. În scurt timp, cei doi aleseseră o masă şi se aşezaseră la ea, faţă în faţă.

Bradstone i-a zâmbit băiatului şi i-a întins cartea de credit, ce-i înţepa neplăcut mâinile. Trăia un sentiment de uşurare că putea să scape de ea, de strălucirea ei cumplită, metalică, inumană, care-i provoca sistematic contracţii ale muşchilor din jurul ochilor. Nu putea suporta s-o privească.

— Hai, băiete, du-te şi alege, i-a spus el încet. Orice vrei tu.

Băiatul nu minţise. Ştia să se folosească la perfecţie de micul terminal — degetele îi zburau peste taste.

— Costiţă pentru dumneavoastră, domnule. Suc de fructe. Plăcintă cu mere. Cafea. Vreţi şi salată, domnu'? — Vocea îi căpătase un accent afectat, vrând parcă a spune "gata, sunt mare acum". — Maică-mea comandă întotdeauna salată, dar mie nu-mi place.

— Cred că o să gust un pic, totuşi. Salată verde asortată. Au de-asta? Dreasă cu vinegretă... Te descurci?

— Nu văd pe nicăieri vine-nu-ştiu-cum... Poate că asta e.

În cele din urmă, Bradstone s-a ales cu salată cu sos de muştar, după cum avea să constate mai târziu, dar mergea şi aşa.

Băiatul a folosit cartela cu o naturaleţe şi o îndemânare care au deşteptat o invidie amară în sufletul lui Bradstone, în

ciuda faptului că bărbatul îşi simţea stomacul întors pe dos în faţa acestui spectacol.

După ce a isprăvit, băiatul i-a înapoiat cartea de credit.

— Cred că aţi avut destui bani, a rostit el cu un aer important.

— Mai ţii minte câţi? l-a întrebat Bradstone.

— A, nu, nu-i frumos să te uiţi — aşa zice tata. Voiam să spun că nu a fost refuzată, prin urmare sunt destui pentru mâncare.

Bradstone şi-a înăbuşit sentimentul de dezamăgire. Nu putea să citească cifrele şi nu reuşea să se hotărască să solicite ajutorul altora. Până la urmă, probabil că avea să fie nevoit să meargă la o bancă şi să încerce să găsească vreo modalitate prin care să-i determine pe cei de acolo să-i spună câţi bani mai avea.

— Cum te cheamă, fiule? a încercat el apoi să înfiripe o discuţie.

— Reginald.

— Şi ce anume înveţi acasă în ultima vreme, Reginald?

— Mai ales aritmetică, fiindcă tata zice că trebuie, şi despre dinozauri, că ăştia îmi plac. Tata zice că dacă mă ţin de aritmetică, am şanse să aflu cum e cu dinozaurii. Pot să-mi programez calculatorul ca să-mi reprezinte mişcarea dinozaurilor. Ştiţi cum merge un brontozaur pe uscat? Trebuie să-şi balanseze gâtul în aşa fel încât centrul lui de greutate să rămână în permanenţă între şolduri. Îşi ţine capul sus, ca o girafă, doar când e în apă. Atunci... Uitaţi, a venit hamburgerul meu. Şi ce-aţi vrut dumneavoastră.

Toate sosiseră pe bandă rulantă şi se opriseră la locul cuvenit.

Gândul unui adevărat ospăţ, obţinut fără nici o umilire, a şters din mintea lui Bradstone nostalgia provocată de folosirea unui calculator pentru accesul neîngrădit la informaţii.

Reginald a tuşit uşor, apoi i-a adus la cunoştinţă, cât se poate de politicos:

— O să-mi mănânc hamburgerul la tejghea, domnule!

— Sper să fie un hamburger bun, Reggie! i-a urat bărbatul în loc de "adio".

Bradstone nu mai avea nevoie de băiat — recunoştea că se simţea uşurat că plecase.

Cineva de la bucătărie, fără îndoială un tehnician de la Întreţinerea Calculatoarelor, îşi făcuse apariţia la tejghea şi intrase prieteneşte în vorbă cu Reginald — ceea ce, de asemenea, reprezenta o uşurare.

Nu exista nici o îndoială în privinţa profesiei individului. Pe cei de la IC îi recunoşteai întotdeauna după aerul lor leneş, specific oamenilor importanţi, după felul cum lăsau să se înţeleagă că întreaga lume se sprijinea pe umerii lor.

Dar pe Bradstone îl interesa mai mult mâncarea. Era prima masă adevărată de care se bucura, de mai bine de o lună.

***

Numai după ce şi-a savurat festinul pe îndelete, Bradstone s-a apucat să studieze localul în care se afla. Băiatul plecase de mult. Bărbatul s-a gândit cu tristeţe la faptul că măcar acesta, cel puţin, nu îl compătimise, nu adoptase un aer condescendent, nu făcuse pe şeful. Nu fusese îndeajuns de mare pentru a considera ciudată întâmplarea; folosind terminalul de calculator, se concentrase doar asupra dorinţei de a demonstra că era cu adevărat matur.

Matur!

Acum, restaurantul nu mai era atât de aglomerat. Cel de la IC se afla tot în spatele tejghelei, studiind probabil instalaţia computerizată.

Asta era, şi-a spus Bradstone cu strângere de inimă, principala ocupaţie a specialiştilor în tehnică din întreaga lume — să programeze, să reprogrameze, să regleze, să verifice mereu acei mici curenţi electrici ce controlau munca fiecăruia de pe lumea asta — sau aproape a fiecăruia.

Senzaţia internă caldă şi confortabilă, dobândită în urma consumării unei fripturi excelente, trezise în el dorinţa de răzvrătire. De ce să nu acţioneze? De ce să nu încerce să facă ceva în privinţa asta?

L-a privit fix pe cel de la IC până i-a atras atenţia şi l-a interpelat cu o bună dispoziţie care până şi lui i se părea nefirească:

— Prietene, presupun că există avocaţi în oraşul ăsta.

— Întocmai.

— Ce zici, ai putea să-mi recomanzi unul bun pe-aici, prin apropiere?

— Găsiţi tot ce vă trebuie la poştă, în cartea de telefon a oraşului, i-a răspuns politicos tehnicianul. E de ajuns să tastaţi cuvântul "avocat".

— Vreau să zic unul bun. Un tip deştept, dintre aceia care apără cauze pierdute, dacă mă înţelegi.... a insistat el râzând, în speranţa de a smulge măcar un zâmbet de la celălalt.

Strădaniile lui, însă, n-au fost încununate de succes.

— Sunt toţi prezentaţi acolo, a replicat monoton tehnicianul. Scrieţi ce aveţi nevoie şi veţi obţine evaluările, vârsta, adresa, lista de cazuri apărate, onorariul cerut… Puteţi afla tot ce doriţi, dacă tastaţi ce trebuie. Maşinăria merge, am verificat-o săptămâna trecută…

— Nu asta vreau să spun, bătrâne.

Sugestia de a apăsa tastele unui calculator îi provocase obişnuitul frison pe şira spinării.

— Vreau sfatul tău personal, înţelegi? a adăugat el, rânjind condescendent.

Tehnicianul IC a scuturat din cap.

— Eu nu sunt fişier de calculator.

— La naiba, ce-i cu tine, omule? a exclamat Bradstone. Un avocat. Orice avocat. Există cumva vreo lege care să-ţi interzică să cunoşti ceva fără să fie nevoie să umbli la calculator?

— Accesarea cărţii de telefon nu costă decât zece cenţi. Dacă ai pe cartelă mai mult de zece cenţi, care e problema? Nu ştiţi să folosiţi cartela? Sau sunteţi cumva…

Individul a căscat ochii mari, dându-şi brusc seama cu cine avea de-a face.

— Oh!… Fir-ai să fii de… *De aia* l-ai pus pe Reggie să-ţi comande mâncarea! Ascultă, n-am ştiut că…

Bradstone s-a dat câţiva paşi înapoi, apoi s-a răsucit pe călcâie, cu intenţia vădită de a părăsi localul. În graba sa, aproape că s-a izbit de un bărbat solid, rumen la faţă şi cu un început de chelie.

— Un moment, vă rog! l-a oprit necunoscutul. Nu sunteţi dumneavoastră persoana care i-a cumpărat fiului meu un hamburger, cu puţină vreme în urmă?

Bradstone a ezitat o clipă, apoi a încuviinţat din cap. Avea cerul gurii uscat de încordare.

— Aş vrea să vă plătesc pentru el. E în regulă, ştiu cine sunteţi şi voi folosi cartea de credit pentru dumneavoastră.

— Dacă vrei un avocat, tipule, s-a băgat în vorbă tehnicianul, domnul Gold este unul dintre cei mai buni.

În ochii lui Bradstone a licărit o scânteie de interes.

— Da, sunt avocat, dacă asta căutaţi, a spus Gold. De fapt, am ajuns să vă cunosc graţie profesiei mele. Vă asigur că v-am urmărit cazul cu foarte mare atenţie, iar când Reggie a sosit acasă spunând că a mâncat deja şi că a folosit cartea de credit a unui necunoscut, am bănuit cine aţi putea fi, după descrierea lui… Şi acum, fireşte, nu mi-a fost greu să vă recunosc…

— Putem discuta între patru ochi? s-a interesat Bradstone.

— Casa mea se află doar la cinci minute de mers pe jos.

***

Acum stăteau într-o sufragerie nu tocmai luxoasă, dar foarte confortabilă.

— Dacă doriţi, vă pot oferi de la bun început un onorariu! i-a propus Bradstone interlocutorului său.

— Ştiu că dispuneţi de suficiente fonduri, a răspuns avocatul. Mai întâi, însă, spuneţi-mi care este problema.

Cum stătea tolănit în fotoliu, Bradstone s-a aplecat în faţă şi a început să povestească, punând mult suflet în vorbele sale:

— Dacă mi-aţi urmărit cazul, ştiţi atunci că am avut parte de o pedeapsă neobişnuită şi extrem de crudă. Sunt prima persoană care a primit o asemenea sentinţă. Combinaţia de hipnoză şi neurocondiţionare directă nu a fost pusă la punct decât recent. Natura condamnării mele nu avea cum să fie înţeleasă. Trebuie să fiu eliberat de acest calvar.

— Aţi fost supus unei proceduri juridice corespunzătoare şi nu au existat dubii în privinţa vinovăţiei dumneavoastră…, a intervenit Gold.

— Nu contează! Înţelegeţi-mă, vă rog! Trăim într-o lume total computerizată. Nu pot să fac nimic, nicăieri: nu pot să obţin informaţii… nu pot să mă hrănesc… nu pot să mă distrez… nu pot să plătesc nimic sau să verific ceva, sau pur şi simplu să *fac* ceva, fără să folosesc un calculator. Numai că eu

am fost astfel condiţionat, după cum bine ştiţi, încât să nu fiu în stare să mă uit la un calculator fără să mă doară ochii, sau să ating vreunul fără să mă trezesc cu băşici la degete. Nici măcar nu pot să umblu cu propria-mi carte de credit sau măcar să *mă gândesc* că o folosesc, fără să mă apuce durerea de cap.

— Da, ştiu toate astea, l-a întrerupt din nou Gold. Ştiu, de asemenea, şi că vi s-au pus la dispoziţie fonduri mai mult decât suficiente pe toată durata pedepsei, şi că toţi cetăţenii au fost rugaţi să adopte o atitudine de înţelegere faţă de dumneavoastră şi să vă acorde ajutorul lor. Nu cred că aveţi de ce vă plânge...

— Dar eu nu *vreau* asta! Nu *vreau* ajutorul şi mila lor. Nu vreau să fiu un copil neajutorat într-o lume de adulţi. Nu vreau să fiu un analfabet într-o lume care ştie să citească. Ajutaţi-mă să pun capăt pedepsei! Au trecut aproape treizeci de zile de când mă zvârcolesc în chinurile iadului. Nu pot să mai îndur alte unsprezece luni la fel de groaznice.

O vreme, Gold a căzut pe gânduri, încercând să găsească o soluţie.

— Ei bine, a spus el într-un târziu, am să vă cer un prim onorariu, pentru a putea deveni reprezentantul dumneavoastră legal, şi mă voi strădui să fac tot ceea ce e cu putinţă pentru dumneavoastră. Trebuie să vă avertizez, însă, că nu cred că veţi avea şanse mari de reuşită.

— De ce? La urma urmei, n-am sustras decât cinci mii de dolari...

— Aveaţi de gând să sustrageţi o sumă mult mai mare, acesta este un fapt dovedit, dar aţi fost prins înainte de a trece la fapte. A fost o fraudă prin computer deosebit de ingenioasă, pe măsura binecunoscutului dumneavoastră talent la şah, dar, cu toate acestea, rămâne o crimă. După cum aţi spus, în zilele noastre totul este computerizat şi nu există pas, oricât ar fi el de mic, care să nu implice şi prezenţa calculatorului. Prin urmare, a face fraudă cu ajutorul calculatorului ar însemna distrugerea a tot ceea ce reprezintă structura esenţială a civilizaţiei. Asta este o crimă îngrozitoare, care trebuie să fie drastic descurajată.

— Vă rog din suflet să nu-mi ţineţi predici!

— Nu vă ţin predici, doar vă explic. Aţi încercat să distrugeţi un sistem şi, drept pedeapsă, sistemul a fost distrus pentru

dumneavoastră. Trebuie să recunoaşteţi că nu v-au fost impuse şi alte restricţii. Dacă sunteţi de părere că viaţa dumneavoastră a devenit insuportabilă, asta arată doar cât de groaznic este faptul că aţi încercat, în maniera dumneavoastră, să distrugeţi sistemul pentru toată lumea.

— Dar un an este prea mult!

— Ei, presupun că şi o perioadă mai scurtă va rămâne totuşi un exemplu suficient de puternic pentru a-i descuraja pe alţii care ar dori să vă calce pe urme. Voi face tot posibilul... dar mi-e teamă că intuiesc ce va spune legea.

— Ce anume?

— Va spune că dacă pedepsele ar trebui să fie concepute pe potriva crimelor, cea pe care aţi primit-o dumneavoastră reprezintă o potrivire perfectă.
